

פרשת ויגש תשפ"א
בעניין יהודה מלך ישראל

בראשית פרקים מד-מה

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך פפרעה: (יט) אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח: (כ) ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו: (כא) ותאמר אל עבדך הורדהו אלי ואשימה עיני עלי: (כב) ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב את אביו ומת: (כג) ותאמר אל עבדך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני: (כד) ויהי פי עלינו אל עבדך אבי ונגד לו את דברי אדני: (כה) ויאמר אבינו שבו שברו לנו מעט אכל: (כו) ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו: (כז) ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם פי שנים ילדה לי אשתי: (כח) ויצא האחד מאתי ויאמר אף טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה: (כט) ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאלה: (ל) ועתה כבאי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו: (לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדך את שיבת עבדך אבינו בגון שאלה: (לב) כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחסאתי לאבי כל הימים: (לג) ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחיו: (לד) כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן ארעה ברע אשר ימצא את אבי: [פרק מה] (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אחיו: (ב) ויתן את קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה: (ג) ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו:

בראשית פרק כט פסוק לה

ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את יקוק על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:

רש"י

הפעם אודה - שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות:

בראשית פרק לח פסוק א

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי וישמו חירה:

רש"י

ויהי בעת ההוא - למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך: **ויט** - מאת אחיו: **עד איש עדלמי** - נשתתף עמו:

בראשית פרק מג פסוק ג

ויאמר אליו יהודה לאמר העד העד בנו האיש לאמר לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם:

רש"י

העד העד - לשון התראה, שסתם התראה מתרה בו בפני עדים, וכן (דברים ל יט) העידותי בכם, (שמות יט כא) רד העד בעם: **לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם** - לא תראוני בלא אחיכם אתכם. ואנקלוס תרגם אלהין כד אחוכון עמכון, יישב ביאור הדבר על אופנו ולא דקדק לתרגם אחר לשון המקרא:

בראשית פרק מו פסוק כח

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן:

רש"י

להורות לפניו - כתרגומו, לפנות לו מקום ולהורות האיך יתיישב בה: **לפניו** - קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה:

רש"י
(יח) **ויגש אליו וגו'**. דבר באזני אדני - יכנסו דברי באזניך: **ואל יחר אפך** - מכאן אתה למד שדבר אליו קשות: **כי כמוך כפרעה** - חשוב אתה בעיני כמלך זה פשוטו. ומדרשו, סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דבר אחר מה פרעה גוזר ואינו מקיים, מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינד עליו. דבר אחר כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך: (יט) **אדני שאל את עבדיו** - מתחלה בעלילה באת עלינו, למה היה לך לשאול כל אלה, בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש, ואף על פי כן ונאמר אל אדוני, לא כחדנו ממך דבר: (כ) **ואחיו מת** - מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו. אמר אם אומר לו שהוא קיים, יאמר הביאוהו אצלי: **לבדו לאמו** - מאותו האם אין לו עוד אח: (כב) **ועזב את אביו ומת** - אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו מתה בדרך: (כט) **וקרהו אסון** - שהשטן מקטרג בשעת הסכנה: **והורדתם את שיבתי וגו'** - עכשיו כשהוא אצלי אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו, ואם ימות זה דומה עלי ששלשתן מתו ביום אחד: (לא) **והיה כראותו כי אין הנער ומת** - אביו מצרתו: (לב) **כי עבדך ערב את הנער** - ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ, אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות: (לג) **ישב נא עבדך וגו'** - לכל דבר אני מעולה ממנו, לגבורה, ולמלחמה, ולשמש: [פרק מה] (א) **ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים** - לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם: (ב) **וישמע בית פרעה** - ביתו של פרעה, כלומר עבדיו ובני ביתו. ואין זה לשון בית ממש אלא כמו (תהלים קטו יב) בית ישראל, (מלכים א' יב כא) בית יהודה מיישנדי"א בלע"ז [בני הבית]: (ג) **נבהלו מפניו** - מפני הבושה:

תוספת מסכת ברכות פרק ד

[יח] מעשה בארבעה זקנים שהיו יושבין בבית שער של ר' יהושע אלעזר בן מתיא וחנניא בן כינאי ושמעון בן עזאי ושמעון התימני והיו עסוקין במה ששנה להם ר' עקיבא מפני מה זכה יהודה למלכות מפני שהודה בתמר הוסיפו הן מעצמן אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבתם להם לבדם נתנה הארץ וגו' אמ' להם וכי נותנין שכר על העבירות אלא מפני מה זכה יהודה למלכות מפני שהציל את אחיו מן המיתה שני ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע וגו' אמ' להם דיה להצלה שתכפר על המכירה אלא מפני מה זכה יהודה למלכות אמ' לו מפני הענוה שני ועתה ישב נא עבדך תחת הנער וגו' אף שאול לא זכה למלכות אלא מפני הענוה שני פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו שקל עבדו בו אבל שמואל לא אמ' כן אלא הנה נטש אביך את האתונות ודאג לכם לאמר מה אעשה לבני כשהוא בורח מן הסררה מהו או' וישאלו עוד בה' הבא עוד וגו' אמ' להם והלא ערב הוא וסופו של ערב לצאת ידי ערבותו אלא מפני מה זכה יהודה למלכות אמרו לו ילמדנו רבינו אמ' להם מפני שקידש שמו של הקדוש ברוך הוא על הים כשבאו שבטים ועמדו על הים זה אומ' אני ארד וזה אומ' אני ארד קפץ שבטו של יהודה וירד תחלה וקדש שמו של מקום על הים ועל אותה שעה הוא אומר הושיעני אלים כי באו מים עד נפש טבעתי ביון מצולה ואין מעמד וגו' אל תשט' שבוי' וגו' ואו' היתה יהודה לקדשו וגו' יהודה קדש שמו של הקדוש ברוך הוא על הים לפיכך ישראל ממשלתו :

שפת אמת בראשית פרשת ויגש [שנת תרמ"ה]

ובפסוק ואת יהודה שלח כו' להורות כו' דרשו חז"ל לקבוע בית תלמוד להורות משם הוראות כו'. והענין יש לבאר כי יוסף ויהודה הם ב' הכנות שהי' צריך קודם ירידת יעקב ובניו למצרים. והם העצות והכנות להגלות ולהגאולה של מצרים. והם ב' הבריתות ברית הלשון וברית המעור שעליהם נרמז גן נעול אחותי כלה גל נעול. בחי' הפנימיות וסוד הנסתר הוא ברית המעור ונק' גן נעול. שבזכותו של יוסף נשמרו מעריות במצרים ואחת היתה ופרסמה הכתוב ובזכות זה יצאו. ובחי' יהודה הוא ברית הלשון והוא ההתגלות שיש בכח פיהם של ישראל לגלות ולברר כבוד מלכותו ית' בעולם וזהו נרמז בגל נעול. לכן ירידת יוסף במצרים הי' בהסתר. ובחי' יהודה הי' בהתגלות שמשם תצא הוראה. והוא הדרך שיכולים הרבים ליהנות ממנו. אבל בחי' יוסף לא יש שייכות רק ליחידים ונק' נזיר אחיו. ומצינו שיעקב אע"ה מסר הסודות ליוסף כמ"ש חז"ל בפ"י בן זקונים כו'. אבל ליהודה שלח להיות הוא הדולה ומשקה מתורתו לרבים. וב' אלו הם גם בחי' משיח בן יוסף ואח"כ העיקר הגאולה ע"י בן דוד. [וכתיב אפרים לא יקנא עוד כו']. שבחי' יוסף הוא גבוה ביותר אבל הוא בהסתר ובחי' יהודה בהתגלות :